

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 39 (11237)

1980 чылдың февраль 15, пятница

1925 чылда үндөйлөтүнген

Өртү 2 көп.

РЕСПУБЛИКАНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ ХҮНҮ

КӨСКҮ ТҮҢНЭЛДЕР

Республиканың тараа-продуктулар эргелигиниң коллективтери онгу беш чылдың баштайгы — январь айында чедиш-кинниң амылаан. Эрткен айда эргелг 890 муң рубльдиң продукциясын сайгарар планын 953 муң рубль кылдыр бот-тандыргаш, планын 107,1 хуу күүсеткен. Ол ышкаш нити продукция бүдүрер даалга база-ла ажыра куусеттинген. 1979 чылдың баштайгы айында бодаларга нити продукция бүдү-рери 102 хуу нөүвүзүн.

Эргелдиги бүдүрүлгө кол-лективтериниң мурунда со-рулгалары болгаш 60 чылда калдыг чаз чүдүлөр планна-тыганын чугаалап бээрли республиканың тараа-продук-тулар эргелигиниң кол нине-рлер Чечен-оол Иакович ДОС-ПАНДИ селерини корреспон-денттер айтырган. Оон ха-рымына болза:

— Республиканың тараа-продуктулар белектер эрге-линин бүдүрүлгөсү беш чылдың дөрткү чымын чамалык чедишкенин биле дооскаан. Нити продукция бүдүрер план 102,2 хуу күүсеттинген. Республиканың малчыныры 35.637 тонна комбикормун ал-ган. Мурунда чылга деңээр-ге, 400 тонна хой комбикор-му бүдүргөн. Чоңуң чылдың-на улам өзүп турар калбак те-регелли хандары-биле са-дыг чектери болгаш хаб-заводтары үш ийне сортуң 28 муң ажыг тонна далай ай-маан алган. Пландан ажыра 306 тонна далайны амылаан кылган.

Ам бүдүрүлгө черлеринде чыл түнүлдери шүтүмүткөч-чи бу-биле сайгарып, бар кур-лавыралары долду амылаан-ны хандар дээш организа-техниктер хемчеглерин тодар-дып турар.

Эргелдиги бүдүрүлгө кол-лективтери СЭКП ТК-ның но-ябрь (1979 ч.). Планынун шүтүмүлери, алаа СЭКП Төп Комитетиниң Чингине секретары эш Л. И. Брежнев-

№ 61 тудуг эргелдигин Д. Зайнулин-ниң бригаданың 500 олуттуг автокөчүлүгү чаз бажынын тудуун кы-лып турар. Бригаданың коллектив-инде тудуг-монтаж амылаарының пла-нын 112 хуу күүсеткен, эргелдиги бри-гадаларының аразында чарышка мурак-чы-ларын олуруула чоруп турар.

ХУУСААДАН ЭРТЕ

Чоюн-Хемчик районда сүг-гарыда системаның мела-низаторлар эрткен чымын багыт эвес амылааннар. Че-диш алган чедишкенин быгылаары-биле күш-ажыл-дыг бүдүрүлгүлү улам бе-диштер соруганын 60 чымын салган. Коллектив кезигинери ам техника септелгизин чорудуп турар. Механизаторлар үш эвенода үстүп алган. Коллек-тивте хой-нити организация-лары социалисттиң ырышын

ХҮЛЭЭЛГЕНИ АЛГАН

«Хемчик» совхозтун ажил-чилик эрткен чымын мал амылаан чорудуулары бүдүрүлгени болгаш оң кү-рүңге садарынын планын оонадалары чедишкенин күүсеткен. Пландан ажыра кү-рүңге 451 центнер этти, 308 центнер сүттү, 34 центнер

Соңгукчуларнын Д. Ф. Устинов-биле ужуражыышкыны

Партияны бүдүрүлгени амыктын, амыктын шынары бедилеринче, чурттуң эконо-миктиң болгаш камгала күчү-зү улам кыйа быжыглары-че уланган планын совет ажилдериниң орес-шудуру амыла-жи-биле амыладала боттайып турар. Политикат болгаш күш-ажылты көдү-лүшкүлүң чырыктыкка херектен соңгукчулар белек-кел болу берген.

СЭКП ТК-ның Политбюро кезигиниң, ССР-ниң камгала министрин Совет Эвеледини Маршалы Дмитрий Федорович Устинов РСФСР-ниң Дээди Сөвединиң Владимир областын Ковров согулда округунда билилтирер. Февраль 13-те Ковровка соңгукчулар боттайып калалары-биле ужу-рашкан.

СЭКП ТК-ның Политбюро составы эш Л. И. Брежневта баштайып хүндүгү президи-умга ужуражыышкынын кир-жикчилери чыгыс эп-септе-лиг сонган.

Делуатка калаларын бү-дүрүлгени кижизи — Ковро-вун В. А. Дегтерев аттыг ав-тодунуң пек изилдиги И. В. Сухов болгаш оон-лаа өскө-лөр совет кижиз дугайында үрүлү-сүлү салып тудуун дээш. Чер кырында табылгы бы-жыглары-биле уланган мога-чок демисели дээш төрөң де-ниин партианың чуреттиң чамызын изил-биле өөрүп чарышканын илгерилеп турар.

Соңгукчуларга чымын-биле уткунтурган Д. Ф. Устинов тү-ве чугаалаан. Коммунист-тургуушкунга чаз-лаа кай-гамчыктыг бедилерин чурт-челди алган ол демисели. Совет Эвеледи кижиз төрө-те-ниң соңна депшигезиниң амылаарында чоруп, табын-ны түк тудукузу болгаш чөлөгизин болуп турар. Со-вет кижиз боттарынын бүгү чедишкенини Коммунист-партияны болгаш оон Төп Комитетиниң бүгү талам-мерген угаанын удурулганы-биле эш Л. И. Брежневти мога чок үр-түңселиг ажил-чорудуулары-биле холбаш-тып турар.

Экономика, социал-поли-тиктиң болгаш културлук хөгжүдүгө Совет Эвеледини, Россия Федерацияны, ол ышкаш Владимир областын болгаш Ковровта чедишкени-ниңге доктааш. Д. Ф. Усти-нов СЭКП-ниң болгаш Совет күрүңиниң даштык политика-нын чамалык амылаары-биле дугайып чугаалаан. Ком-мунист партия, Совет күрүң өскөлдү чок даштык поли-тиктиң деңизин уламышкыны — табынны, дүшкүрдүг чорукту чавырмаларынын болгаш чепселенишкенин дү-жүрүңиң уламышкынын чорудуп турар.

СЭКП-ниң XXIV болгаш XXV съездинин амылаан кылганы Табынның програм-мы-биле ол уламышкыны тоаргайлаттынган. Ону бүгү депшигези кижиз төрө-те-лиг турар. Дүшкүрдүг чо-рулукта чавырмалары делегей хөгжүдүгенин тоаргайлачы уламышкыны апарган. Кижиз төрө-те-лиге көскү үр-түңсели-лер ол берген.

Ынаалажок делегей бай-лыгын экинчишкени импери-листтик реалыгтыг бөлүктөгү таарышпай турары илген. Дүшкүрдүг чорукту чавыр-малыкынын байдаларына бези олар дайында херек кы-рында белекелди чыгыс-лаа хуа соксатпаан болгаш улам-чылап-лаа турарлар. Барымы чүктүп бүгү-ле дайып белек-келеринге кол күткүчү АКШ болуп турар. Америка импери-ализминин хөдөлүшкенини Пе-кинниң азыркылары бүрүп дөткөй берген. Делегейде дү-шкүрдүг чорукту чизилелери-ниң Вашингтон биле Пекин Афганистанда амы болууш-куну амылаан турар. Эле-де далай, күлөк-бужар хо-лугула амыламышпаан, дү-шкүрдүг чорукту чавырмалары-нын дайыныры афган улуска бистин найралчы ду-залашкынын үткүзүн илг чокка таарышкан турар.

Афган айтырыгын амы бо-лунуу табылгы келгени АКШ-тын агрессия дериң политика-нын түнүсү болган. Ол по-литика «Картерниң доктрина-сы» дикти чүдөлгө амы-биле илгерилеп келген. Пакистаның америка империализминин Чоо-ку Чоюн чүккө чаз текшир че-ри болгаш Совет Эвеледини база Афганистанга удур аг-рессия үткүлүшкениниңге база болдуруп амы соруга-биле алаа боо-чепсек садары Вашингтон дүвү-далаш-биле өстүрүп турар.

Каттышкан Штаттар ышкаш мидиң удуз күрүңиниң удуз-тукчуларында делегейде ула-устары эвөө боттот болгаш харысалгалыг политикамы манзар эргелиг. Ынаамыже амдышкында ол манаашкы-нар шымыктартып турар.

Эжелекте хөдөңүг чүткүлдөр социалист күрүңе болуу Со-вет Эвеледине калып-лаа таарышкан. Ынаала-лаа совет улаусту болуу турар болгаш оон хуа-биле тургузулган чүдүлери бүгү-ле шийтпир-ли-биле камгалаар бис. Да-йымырак азыраларга ха-дышмалдыг бүгү-ле кижилер, ок-боо-биле оймалар бүгү-ле кижилер минаган оң сактып алаа чогур.

Бистин чүрүтүсү тургууш-ку табын амыла-ажи хуулу-тур деп, ССР-ниң камгала министрин чугаалаан. Чурттуң айымы чок чоруну илгелдиг камгалакчыны, бүгү-нити та-бынның чөлөгизини ССР-ниң эрес-маалыр Чепсектиң Күштери болуп турар. Бистин Армиясы болгаш Флодуус Эдууд амы уениң боо-чепсек-тиг, калың-лаа агрессорун шүүт чылча шапталарына эрге-жок чүтүлү бүгү-ле чүлүл-лөг. Совет улус оон солдары, оон чепсекти камгалакчылар боттарынын өбөлгөсүн бол-гаш адаларынын маалдыр чачылдарына кызмат чок шыныч, тилгелерин ала-

ры-биле бүртүлгенин дайымы туктары моон сонгаар-лаа төдөп-биле бедик тудар дээрлиг бүдүрүп болур. Бистин социалист Ала-чүрүтүсү азы эрес-маалдыр чорук-тары кымырында олар кезээде белек.

Бистин Чепсектиң Күштери-вастин дайымы күчүлүгүн дү-жүңи чугаалап тура, ол күчү-биле кымга-лаа кымгайып ту-рарымын ооналап демиселе-ге чогур. Ол күчүн быжы-лаар талазы-биле бисте кыл-дымып турар бүгү чүлүл-лөг эрге-жок чүтүлү камгалакчы эрге-хемчеглери-биле тозар-гайлаттынган. Империализмин агрессия чимезиникинине херек кылдыр база бистин чүрүтүсүн, бистин эвилелер, хемчеглери болгаш өңүктөрү-вастин айымы чок чорун хан-дыр кара калыс соруга-биле ол күчүн саймыраңа-жы-дыр ужура таарышкан бис.

Социализмин болгаш та-былгы камгалакчы Совет Чепсектиң Күштери Барымы Кезээниң чурттарынын ар-милары-биле чыгыс ай да-йымы олурула турар. Бистин камгалакчы эвилелеринин үн-дөлдөтүлгө күчүлүг бээр бо чылды чүрөй беш чыл бо-лур. Оон дайымы күчүң чоң-тук херекке бараан болуп, хо-с-талга ышкашмалдыг бүгү улаустарын эрге-ажыктарына тоаргай таарыжып турар. Бистин социалист чөк каттып-тырмалыгын чыгыс эвөө болгаш күчүң моон сонгаар-лаа бүгү хемчег-биле быжы-лаар бис.

Бистин Чепсектиң Күштери-вастин кезээде бараан болуп келген болгаш бараан болуп-лаа турар соругалары бедик болгаш бунуң. Кылган база чүңү камгалап турарын совет дайымылар быжы-биле бил-дирер, Чепсектиң Күштери азын эрттерин олар ботта-рынын хүндүлүг хуулуңга кылдыр көрүп туралар.

Каш хонгап бистин чурту-вастин Совет Армияны болгаш Шериг-Далай. Фолунуң 62 чыл-оон байырдалыш-биле-лөр. Ол адалары хуула совет дайымылар дайыны болгаш политикаг белекелгенин ча-лаа чедишкенин-биле уткуп турар. Боттарынын мурунда турар соругалары олар күш-териниң долу хайыгышкы-ны-биле шийтпирел, амы үе-нин боо-чепсек, түлүшүңга оңу даштыг кылдыр ажил-чаларынын арга-хемчеглери чүткүлдүг шийгээли ап ту-рар.

Совет кижилер сагыш оо-жургадиг чурттал болгаш амылаан болулар. Бистин шийгелерин кезээде дайымы белек чорукту бедик чеге-тизле турар болгаш каймы-лаа келген дамаан чокка, кай-дылааа агрессияга ол-ла до-раан өлүмүг ойтур шымыш-кыны берип шылаар алгаш-деп, Д. Ф. Устинов түнүсели-де медегелен.

Боттот хемчеглери райкүе-көмүнү кездэ ажил-агый эрге-линин начальниги М. Селин болгаш өскө-лаа эштер амыр хүлээлгелер.

Мөңгүн-Тайга районда бай-дал база-ла Тожуну-биле до-мей. «Малын» биле «Мөгөн-Бүрөн» совхозтар бир-бир тракторлар септел алгылаан. Өвөр районун совхозтарында техника септелгени оон мун-не «чүрүр», «Торгалык» совхоз үш, артын үш ажил-агый ий-айн тракторун септээр. Нити-биле тос тракторун септээр, планын 13,8 хуу кү-рүсеткен. Район бирги квартал-тын төмүңүгө челир ам-лаа 56 трактор септээр, Мындак шүтпөн байдалда Мындак-Тайга, Өвөр районнар кал-лаа ажил-агый эргелдериниң начальниги Ш. Намы, Ш. Куулар бо айтырыга кан-чал харылаарлар.

Ажил-агыйлар зайы-биле нити байдалда деней алар-га, «Мурнак», «Барлык», «Кал Марк аттыг, «Ах-Турга», «Коммунизм» хемчеглери, «Шы-валыг», «Бүрөн», «Совет Тыва», «Кызыл» совхозтар бирги кварталда септесе чоруп тракторларынын чартылаан бажы эвөөн септес, өскө ажил-агыйлардан орамчк ооналап турар. Ылангы «Шы-валыг» совхозта байдал дү-рөңчиг. Совхоз бирги кварта-ла 27 трактор септээрли план-на. Ам чүлө 4 трактор сеп-тел дооскан.

Хожудат турар ажил-агый-ларын чок инженерлери, ме-ханизаторы, септелгенин тех-ника септелгенин темпиз дү-рүлгө, амылаан шынарын ажиждар ужурап.

А. А. Тупицаны Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Хүндүлөк бижин-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СӨВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН Ч А Р Л Ы Ы

Өзүп орап салгалды кижизилеринге үр чылда үр-түңселиг амылаан дээш база тө-рүттүгүн хүндүлөп бээр 60 харлааны-биле холбаштыр Каз-Хем суурнуң «Малыш» Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1980 чылдың февраль 13.

И. В. Шестаковны Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Хүндүлөк бижин-биле шаңнаар дугайында

ТЫВА АССР-НИН ДЭЭДИ СӨВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН Ч А Р Л Ы Ы

Башкы кадрларын белек-кээр талазы-биле үр чылда үр-түңселиг амылаан дээш база төрүттүгүн хүндүлөп бээр 50 харлааны-биле хол-баштыр Кызылдың башкы уучилениниң башкызы Ири-на Вадиславовна Шестако-вны Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Хүндүлөк бижин-биле ша-ңнаар.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ.

Тыва АССР-ниң Дээди Сөвединиң Президиумунун Секретары С. КРАСНЫЙ.

Кызыл хоорай, 1980 чылдың февраль 13.

Бөгүн СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШ ЭКРАНЫНДА:

БАШТАЙГЫ АЙДАН-НА...

Керээлиг тудуг организа-циялары январь айда барык-ла 4,5 миң рубльдиң тудуг-монтаж амылаарын күүсеткен. Ылаңгыя «Тыва суг тудуг» трестин 2,4 дугаарыг мехколонналарын-да өскөлдөр керээлиг ажил-чаларын планын ажыра күүсет-келген.

Керээлиг амылаарын боду-нуң күжү-биле күүсөдүр пла-нын болгаш културга амыла-ралды чамалык өбөлгөлери амылаалар кинер планын рес-публиканын тудугулары ян-варь айда күүсеткен Нити билгиз школаларын, коммунал ажил-агыйнын, култура ал-бан черлеринин тудугларын амылаалар кинеринин план-нары 52,3—86,9 хуу күүсет-тинген. Школа назымы чепсез урулгарга болгаш кадык кам-гала албан черлеринин тудуг-ларын амылаалар кинеринин планнарын чер-чер Советтер, «Тыва даг-дугу» комбинат, «Каз-Хем» разрез күүсет-келген.

Капитал тудугда шийтпир-леттинмей турар чамалык ай-тыртыларын, бергелерин болгаш четиштерин кол чыла-лааны удуз ажил-агыйнын кулрааыларын болгаш апа-лары чеди амылаалар тур-рарында. Күш-ажылтын ко-рум-чурумун үрээр, ажил ша-гы үзүп, прогудалар чоруктар, ажил патгынын чыгынын бол-дуур фактылар ам-лаа хой Республиканын тудугларын.

Ол-ла амылаа «Тыва сеп-телге тудуг», «Тыва суг тудуг» трестин коллективтери чедиш-кинни күүсеткен. Ылаңгыя «Тыва суг тудуг» трестин 2,4 дугаарыг мехколонналарын-да өскөлдөр керээлиг ажил-чаларын планын ажыра күүсет-келген.

Керээлиг амылаарын боду-нуң күжү-биле күүсөдүр пла-нын болгаш културга амыла-ралды чамалык өбөлгөлери амылаалар кинер планын рес-публиканын тудугулары ян-варь айда күүсеткен Нити билгиз школаларын, коммунал ажил-агыйнын, култура ал-бан черлеринин тудугларын амылаалар кинеринин план-нары 52,3—86,9 хуу күүсет-тинген. Школа назымы чепсез урулгарга болгаш кадык кам-гала албан черлеринин тудуг-ларын амылаалар кинеринин планнарын чер-чер Советтер, «Тыва даг-дугу» комбинат, «Каз-Хем» разрез күүсет-келген.

Капитал тудугда шийтпир-леттинмей турар чамалык ай-тыртыларын, бергелерин болгаш четиштерин кол чыла-лааны удуз ажил-агыйнын кулрааыларын болгаш апа-лары чеди амылаалар тур-рарында. Күш-ажылтын ко-рум-чурумун үрээр, ажил ша-гы үзүп, прогудалар чоруктар, ажил патгынын чыгынын бол-дуур фактылар ам-лаа хой Республиканын тудугларын.

Керээлиг амылаар кылдыр талазы-биле планыг оонала-ларын республика күүсөдүр шылаваан болгаш январь ай-да 1634 муң рубльдиң ажил-дарын чеди кылбаан. Ылаң-гыя «Тыва суг тудуг», «Шаго-нартажстрой» трестериниң тудуг эргелдеринин чыгымы-лаа планын күүсөдүр. «Тыва көдээ тудуг» трестин тудугу-лары 271 муң рубльдиң керээ-лиг амылаарын чеди кылбаан. Ол трестин 586, 741, 957, 1317 дугаарыг көжүп чорур мех-колонналар керээлиг ажил-дарын планын чедишкенин күүсеткенер.

- Январда тудуг амылы
- Совхозтарда тракторлар септелгези
- Сүт бүдүрерин көвүдөдир талазы-биле большевикчилерниң дуржулгазы

БАШТАЙГЫ АЙДАН-НА...

Керээлиг тудуг организа-циялары январь айда барык-ла 4,5 миң рубльдиң тудуг-монтаж амылаарын күүсеткен. Ылаңгыя «Тыва суг тудуг» трестин 2,4 дугаарыг мехколонналарын-да өскөлдөр керээлиг ажил-чаларын планын ажыра күүсет-келген.

Керээлиг амылаарын боду-нуң күжү-биле күүсөдүр пла-нын болгаш културга амыла-ралды чамалык өбөлгөлери амылаалар кинер планын рес-публиканын тудугулары ян-варь айда күүсеткен Нити билгиз школаларын, коммунал ажил-агыйнын, култура ал-бан черлеринин тудугларын амылаалар кинеринин план-нары 52,3—86,9 хуу күүсет-тинген. Школа назымы чепсез урулгарга болгаш кадык кам-гала албан черлеринин тудуг-ларын амылаалар кинеринин планнарын чер-чер Советтер, «Тыва даг-дугу» комбинат, «Каз-Хем» разрез күүсет-келген.

Капитал тудугда шийтпир-леттинмей турар чамалык ай-тыртыларын, бергелерин болгаш четиштерин кол чыла-лааны удуз ажил-агыйнын кулрааыларын болгаш апа-лары чеди амылаалар тур-рарында. Күш-ажылтын ко-рум-чурумун үрээр, ажил ша-гы үзүп, прогудалар чоруктар, ажил патгынын чыгынын бол-дуур фактылар ам-лаа хой Республиканын тудугларын.

Ол-ла амылаа «Тыва сеп-телге тудуг», «Тыва суг тудуг» трестин коллективтери чедиш-кинни күүсеткен. Ылаңгыя «Тыва суг тудуг» трестин 2,4 дугаарыг мехколонналарын-да өскөлдөр керээлиг ажил-чаларын планын ажыра күүсет-келген.

Керээлиг амылаарын боду-нуң күжү-биле күүсөдүр пла-нын болгаш културга амыла-ралды чамалык өбөлгөлери амылаалар кинер планын рес-публиканын тудугулары ян-варь айда күүсеткен Нити билгиз школаларын, коммунал ажил-агыйнын, култура ал-бан черлеринин тудугларын амылаалар кинеринин план-нары 52,3—86,9 хуу күүсет-тинген. Школа назымы чепсез урулгарга болгаш кадык кам-гала албан черлеринин тудуг-ларын амылаалар кинеринин планнарын чер-чер Советтер, «Тыва даг-дугу» комбинат, «Каз-Хем» разрез күүсет-келген.

Капитал тудугда шийтпир-леттинмей турар чамалык ай-тыртыларын, бергелерин болгаш четиштерин кол чыла-лааны удуз ажил-агыйнын кулрааыларын болгаш апа-лары чеди амылаалар тур-рарында. Күш-ажылтын ко-рум-чурумун үрээр, ажил ша-гы үзүп, прогудалар чоруктар, ажил патгынын чыгынын бол-дуур фактылар ам-лаа хой Республиканын тудугларын.

Керээлиг амылаар кылдыр талазы-биле планыг оонала-ларын республика күүсөдүр шылаваан болгаш январь ай-да 1634 муң рубльдиң ажил-дарын чеди кылбаан. Ылаң-гыя «Тыва суг тудуг», «Шаго-нартажстрой» трестериниң тудуг эргелдеринин чыгымы-лаа планын күүсөдүр. «Тыва көдээ тудуг» трестин тудугу-лары 271 муң рубльдиң керээ-лиг амылаарын чеди кылбаан. Ол трестин 586, 741, 957, 1317 дугаарыг көжүп чорур мех-колонналар керээлиг ажил-дарын планын чедишкенин күүсеткенер.

ДЕН КЕЗИИ БЕЛЕН ЭВЕС

Ийя неделя бичи амы бол-гаш, чыгын баштайгы ай-март үнүп келер. Часкы хоуу амылаарына белекелди ша-дышкын чорудуп, техника бү-рүзүн ык септел амырыче үнүң даштарынын келгени ол. Бо хүндөргө райондарда тех-ника септелгенин байлаан калдыгы? Республиканы Статистика эргелигиниң мела-зиз баугар алгаш, септелгези кире чоруп 1837 тракторлар 907 тракторун септел, беле-ниниң шүтүмүлү тургускан. Районар зайы-биле көр болза, хой саныг трактор септээр Чоюн-Хемчик, Барымы-Хемчик, Улут-Хем, Каз-Хем районнара байдал багыт эвес. Бо район-нар септес чогур трактор-ларын 51-ден 58,3 хуууун кыл-дып ап, чаккы хоуу амылаал-арына белекелди чогумалыг чорудуп туралар. Ээрин ра-йонун мехколонналары ша-дышкы бу-биле амылаан, 37 тракторун септээр, планын 63,8 хуу күүсеткен. Оларын чарыштыг кожамы — Тес-Хем районда септелгени темпиз ийил-ла эвес. Бо хүндөргө чеге-лиг чеди септес чорудуу-ны планы мыл 38,4 хуу кү-рүсеткен. Кызыл районун та-раажыларында байдал дү-рөңчиг. Кызыл районун та-раажыларында байдал дү-рөңчиг. Кызыл районун та-раажыларында байдал дү-рөңчиг. Кызыл районун та-раажыларында байдал дү-рөңчиг.

Ажил-агыйлар зайы-биле нити байдалда деней алар-га, «Мурнак», «Барлык», «Кал Марк аттыг, «Ах-Турга», «Коммунизм» хемчеглери, «Шы-валыг», «Бүрөн», «Совет Тыва», «Кызыл» совхозтар бирги кварталда септесе чоруп тракторларынын чартылаан бажы эвөөн септес, өскө ажил-агыйлардан орамчк ооналап турар. Ылангы «Шы-валыг» совхозта байдал дү-рөңчиг. Совхоз бирги кварта-ла 27 трактор септээрли план-на. Ам чүлө 4 трактор сеп-тел дооскан.

Хожудат турар ажил-агый-ларын чок инженерлери, ме-ханизаторы, септелгенин тех-ника септелгенин темпиз дү-рүлгө, амылаан шынарын ажиждар ужурап.

Ийя неделя бичи амы бол-гаш, чыгын баштайгы ай-март үнүп келер. Часкы хоуу амылаарына белекелди ша-дышкын чорудуп, техника бү-рүзүн ык септел амырыче үнүң даштарынын келгени ол. Бо хүндөргө райондарда тех-ника септелгени

ДЫН

ЧАМДЫК БОДАЛДАР

СПОРТ

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Бултур дугайында билишкен дээр арын чунураан агаалаш кижини угаан-бодалынын эң-не билишкен чедир—кончуг деген билишкен болурун Мухомедович Калинин чугаалаан. Бултурдуг кижини чүлүл аки талаларын болуна кийинген болур. Ол чүлүл дашыкы хөвир талаа-былзе культурулуг эвес, а ниптилетке чөптү болуп турар бүгү-ле билиш-медерелдин, сагыш-сеткилдик байлактары-биле, биле сеткилдик, өптү-авилден, хундулалач чорук-биле, күш-ажалын төлө-биле өскөргө үлгөрчөк болур.

Эстетик кижининде коммунист кижининдеги бир кезең болган. Иди-хепти көрүштүг чараш, таарымчалыг кылдыр келип билдири, хей-шити зеринде болуп ал чорутуру, кижилер-биле чугаалаада сас-дос-маанын элпиги чүлө бо бүтү билин дымз хөйүл чугаалаа турар. Кижинин чаражы оон арынна эвес, оон сагыш-сеткилинде, оон ат-дарында, бүдүштүккө. Көрүштүг чараш, таарымчалыг кылдыр тузун чам бажын билин сеткилге өөрчүгү, мыаар кижилер кире-сөөр болган. Устуде бодалдынын билишкен-биле бир чижекти маанай кийип көрөй. Билин сугуруста ажалдап, чурттап турар, ортукм тусай ортемниг беш уругларын алаан, назын талаа-былзе таптыг-ла кижини ортуу эрте дүжү чорутуру, бир-ле эш бар. Оон азын-аа маанай алааш кайчар. Оон-биле элден каш чыдап мурун-дан бөр таныжып, арала-жып, кады кожа чурттап бел-двис. Бо мала-ла культурулуг

кижи-дир эвесле деп бодум мычаар үлөп чорутуру апар-ган мен. Оон бажын-балгады кезеңде арыг-сиги турар. Чу-рум-чыскаалыг чорук кан-дыг-даа чүдүлүг унелин дээрн кыма-даа билинги. Уругтар кижининдеги оона үлөп, ала-ленин бо талаа-биле хүлээлери олар эки билди. Уругтарын өрөлиринге бүгү-ле таарымчалыг бай-лаады тургускаан. Школа-лаар-га булунуу тускайлаан. Ала-

жизиндеги ажалы улам экижидер дугайында док-таалды СЭКП ТК хүлээп алган. Ук доктаал культу-чир-дымышкын алаан черлеринин ажалдакчыларын мурун-га чаа-чаа сорулгаларын сал-ган. Чонун коммунист кижининдеги ажалдакчыларын шитирилер херекке кел-ленин культу-аа-лаары биче эвес—уугу-хуугу—кирип турарлар. Тес-Хемин «Чогу-раа» болгаш «Тес-Хем» сов-

дүрбес, мычалаажок чүлө-ле болза экек дээр, совет кижилерин уугу эргелерин шээ-жи-биле доктаадып алган, бу-рун-биле ажалдап чорутуру, ол хиринде хамааты хүлээл-гелерин уугу алган чорутуру ийи-чаңгыс кижилер-биле де-миселге; бодунун аптаразын-лап дашкар чыгар ниптиге хамаажыр бүтү-ле чүдүлери херекке алаас, ийи-болза до-раан сый тыртып, сонга болза буза шаап, эжик болза урей

Будурулдерин, совхоз-тарын боттарында туруп ту-рар кезде культура бажынна-рыннын материалдыг баазаын быжылаар талаа-былзе бо-тут дуаан көргүзери совхоз-тар директорларын уугу-биле негетинип турар. Рай-онун кезде культура бажын-парында концерт хептери, хөжүм херекселери, өске-лаз чугула эт-херекселер шутт чедишес.

Боттарынын баазаында ту-руп турар культура бажынна-рын ажалдакчыларына бу-дүрүлгенин бодунун күсөл-биле шалынды 30 хууну не-мей төлөп бээр, чугула ала-гында штаттыг ажалдакчыны немей тудары, оларнын ко-мунал халтырылазын халы-лаары, эркек чугула эт-херекселер-биле четчелери, септелге акша-херектин тускайлап бээр совхозтар-нын директорларын дорт ха-маажыр турар. Бо талаа-былзе «Чогураа», «Тес-Хем» совхозтарын директорлары С. Л. Чапты-оол, Н. Ч. Ор-жак ол черлерде культу-ра бажыннарын ажалда-гы чогутуру дуаан көргүзү-турарлар. «Чогураа» совхоз бир штаттыг ажалдакчыны шага-ла тургузуп алган.

СЭКП ТК-нын устуде док-таалында дүштүр шак мын-дыг хемчегер чурттуу топ республикаларында, крайла-рында, областтарында шага-ла боттанып агаалаш болган. Бо талаа-былзе хемчегерлер амы-дырага долау-биле боттан-дыры кезде культура ал-ба черлеринин ажалын үнел-ип-биле экижидерине ажалдыг сакдарын чедирин маргыш чок.

Б. ДОНОДУП.

Культура айтырыглары

Кижин сагыш салымчынын ачыныда уругтары эки өрөдөлгөдөгү.

Ол даанган ажал-херекке, бот-харыскаалыг. Чыла-гаан чок черге ажал шагы үзөр таварылга турбаан. Хей-шити ажалдан черде хожа-дас, хурал, кичээл, шөф болур дөңдө айтыгын шагыдан эртеле кижин. Экинчи-даа, бо-дуну-даа шагы каймап бил-ли. Хуралга саал бээрде, сө-лү допчу, тодаргай; артык ми-нута ажылаас. Эш-өөрүңе элпиги-өөдөк, иди-хеп кет-тинипи болуп. Ол боду-ла у-галы беренерге олутту, орук-ту кезде чылап берип чо-рууру. Кудумчуларга, хей-ши-ти черлеринге оон азын чор-аанын кым-даа өскөргөн. Алабын-даа, амы-хууну-лаз шугуру-биле калды-бир дүз эрзон эш-өөрүңе кезеңе дуулаарын оралажыр. Ол хөйүл помчул, боду лекция, беседаларын чорутуп турар. Боду культура ажалдакчы-ны кижин болгаш кижини бу-рунун каш мындг болурун кончуг-ла күзөр мен.

Идеолоттуг, политика-ки-хожарда культура бажынна-ры ажалын элден экижиткер-лер. «О. Шыла» совхозта культура бажыннын шити коллектив аона корулдунга эки ойнааш, республика па-бисыламын көрүдөгө кир-жир.

Билин культура бажынна-рыныста эрпиги турар яны-бүрү темалыг кезеңдеринин, лекция, беседаларын, кон-церттеринин, шитири-тин өткүт уунун, чонга кижинин утка-шынарнын дөштүгүн талаан көр-бөз, ол чогуту негелдерге ам-лаа четпей турар.

Партиянын, чалактын са-лып турары хун бүрүнү сору-галарын чонга дамыштып тайылырлар, төрөп чур-та туусту кааптап турар бу-дүрүлгелерин муракчылары-нын эрес-маадырлыг куш-ажалын уран чүдүлүг күжү-биле көргүзүп, пропа-гандалаары, оларын үлгө-дүржүлгөлөрүн негелдери, ал-ган-мактары мын каш чугула ажалдарын кылып турары-ста четпестер бар. Чүң-даа бу-

теп чорутуру мындг кижилерин билиндеринче, өрлөр, ме-гелээр, арагалар чорутары дазылдан тура тырттарын-че чонун кийгырып турар чы-дап сөстүг шодултар, ду-лаашкынар уран чүл кон-церттеринин программанын довар.

Культура бажыннарында чамдык бөлүмненин ажалы доктааттыгын график дүзү-гөрүлүп турар. Устуде чур-гаалаттыгын чамдык четпес-терин чогутуру үнелде алып турар. культура-мисалыг, полит-кижизиндеги ажал-дары амы сорулгаларын депселинге көлүрери хунун чугула алырын болуп турар. Ол шыкаш чамдык кезде кул-тура бажыннарында чаа совет чачыларын пропагандалап негелдери ажал четпес. Чиз-жаз, шериже дээр, куш-ажалын коллективге анык-тарын байырагы байлаага хү-лөп алыры, пенсияже байыр-лым байлаага дээр, баштай-гы паспортту тысыры, көмө-молчу баа алыш, мөңгү ку-лаарын өрттөргө дөш оон-даа өске.

Б. ДОНОДУП.

МААДЫРНЫН ШАҢНАЛЫ ДЭЭШ

Каз-Хем районун анык-тар, комсомолдары боттары-нын чамгыс чөпчүгү Совет Эвилелинин Маадыры Ва-сильев Петрович Бра-гинин шаңналы дэеш волейбол маргалаадын 1970 чылдан эгелеп эртерип эгелээ. «Бүр» совхозтуг хоочун ажал-чипчелер Ва-сильев Петрович эки била-рлер Чүгө дээр оо алаа үр чыдарын дүргүзүдө ажал-агынын кол агроному бооп ажалдап келген.

Волейболга маадырнын ша-налы дэеш чачыл болган ра-йон маргалаадын эртен ды-танар хунерде Бүр-Хем сурунч спорт аламын болуп эркен. Алаа 6 эр, 6 херэжж коммандар кырышкан.

Ийн чун уругчулар мар-галаадын түнелдеге «Ени-сей» совхозтун оолдар, кы-стары комманды талаа-былзе бирги черин алган, маадыр-нын азын элден шитириг кубукту чалап алгандар.

Е. СКОМИН.

Аныз-бурч МЕДЭЭЛЕР

ТҮҢНЕЛИН ЧУГААЛАШКАН

Республиканын культу-ра министрствозун кол-легиянын калбак хуралы болган. Алаа республика-нын культура болгаш уран чүл алаан черлеринин эр-кен чылаа ажалыннын түн-нелеринин база бо чылаа сорулгаларын дугайында айтырыгы чугаалашкан. Бо талаа-былзе илеткелди культура министр М. С. Хомушук кылган. СЭКП-нин XXV съездинин шитирилерин, «Идеолоттуг, политика-кижизинде а л г ажалы улам экижидер дугайында» СЭКП ТК-нын доктаалы амыралга бот-танамдар талаа-былзе кы-лып чоруткан ажалдарын алаа түннел. Культу-ра, уран чүл алаан черлерин-ин а жалдакчыларын 1980 чылда социалстг хү-лээлери хуралга балы-лаан.

Р. ШОЙГУ.

АДА-ИЕЛЕРГЕ

Өрөдө-кижизинде а г а жалын чогулгалыг чорударыга школарын ала-и-лер-биле харылаады уугу-ролдул. Кызылдан № 7 школазында ук ажалын тускай олан дүзүгүл чорудуп турар. Бо улаада эке класс өөрениктеринин аа-и-леринге эстетик кижизиндеге темизинге бе-седаны а г а класс бажызы А. Ф. Фатеева кылган. У-гүлүк класстарын өөреник-челеринин аа-и-лерин-биле кижизинде, культу-ра, өрөдө дугайында айты-рыгларын чугаалажы, бе-седаны кылган.

Р. ТОЛЗАТМАА.

ПЛАНЫН КҮҮСЕТКЕН

Районун кино ажалда-кчылары эркен чыдам түн-нелерин ундурп, бо чы-дам сорулгаларын тодарат-кан. Кино ажалдакчылар көрүкчүлөр хаара тулар, акша чыдамалынын тала-а-былзе планарын эки күүсөткөн.

Халгаайгынын болгаш Солжунун турум кино кет-килери эки ажалдаан деп санаан. Мурунжы киноме-ханжиктерге К. Куулар, Е. Ооржак, Х. Демир-оол олар хамаажыр турар.

Д. АГАБАН.

Өвүр район.

«ДЕМИРСАЛ» КЛУБТА

Республика наймысылазында эскүрүлгө болгаш туризме халыкшыдылар ажал ша-гыдан хостуг үнелде «Де-мир-Сал» турисчи клубка калп. Ала-чорук кылыр-ын талаа-былзе бедик арга-дур-жулгалыг туристерден ажал-тыг сумелерин ап, клубтук ажалынга иди-кел-ип-биле киркип турарлар.

Ам ол турисчи клубта ния-тиз-биле 100 ажал кижин ха-ра туттулган. Оларын ара-зында ажалчылар, инженер-лер, студенттер, студенттер дээш кимнаны чок дээр. Оларын хөй кезин маанай келгеш, бедик арга-дур-жулгалыг спортчулар-нын удуртулаа-биле элден хөй похоттарга, эскүрүлгө-лөргө киришкенер. А чокта чаа олар хаактыг ани-чорукту кы-лып, Арадан артынн кыры-га четкенер.

Турисчи клубтун кижигү-нери амы үеде чаксы, чайгы ани-чоруктарга бедикенип ту-рар. Мынчаан олар ани-чорук кылып чораш таваржыр берге чүдүлери баш уугу аман эселээш эки өрөнип ап, май-

гынын дүрген тургузары, от-ту шалышкын кысыры, аш-чепин аманжыг хайындыры-ры, аны-бүрү донарны ба-лап өрөнип алыры дээш чүңү кылбас болор.

Клубтун кижигүнери теоретиктиг семинарларын эркен оонда, ол бүгү өрөнип алган чүдүлери херек кырынга бот-танамдарын эгелээр. Каз-Хем сурунч чанында Ошум деп черде клубтун турисчи баа-зы баа бар. Алаа олар өрө-нип эркен чүдүлери херек кырынга ажалдап, дуржу-галыг инструкторларын удур-тулаа-биле хөй хонукту по-хоттары кылып турарлар.

Амы үеде «Демир-Сал» ту-рисчи клубтун кижигүнери бо чыдам апрельдиг 28-тен май 17-ге чедир үргүчүлээр республика туралынынга бе-леткенип агаалаш.

ЧУРУНТА: турисчи клубтун кижигүнери В. Кунаев, С. Ор-нев, Л. Балакова, Н. Огнева, О. Эфендиев олар ани-чорук кылып чорашуу сумелерин, тодарып ап турары.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотозу.

ЧОГАДЫКЧЫ КОЛЛЕКТИВТЕРГЕ:

бирги шаңналым — 150 рубль, ийги шаңнал (чаңгыс) — 100 рубль, ийги шаңнал (ий) — 50-50 рубль, ушк шаңнал (уш) — 30-30 рубль, мактал шаңналар (беш) — 20-20 рубль.

АВТОРЛАРГА:

бирги шаңналым — 75 рубль, ийги шаңнал (чаңгыс) — 100 рубль, ийги шаңнал (ий) — 50-50 рубль, ушк шаңнал (уш) — 30-30 рубль, мактал шаңналар (беш) — 20-20 рубль.

ЧОГАДЫКЧЫ КОЛЛЕКТИВТЕРГЕ:

бирги шаңнал (чаңгыс) — 150 рубль, ийги шаңнал (чаңгыс) — 100 рубль, ийги шаңнал (ий) — 50-50 рубль, ушк шаңнал (уш) — 30-30 рубль, мактал шаңналар (беш) — 20-20 рубль.

АВТОРЛАРГА:

бирги шаңнал (чаңгыс) — 150 рубль, ийги шаңнал (чаңгыс) — 100 рубль, ийги шаңнал (ий) — 50-50 рубль, ушк шаңнал (уш) — 30-30 рубль, мактал шаңналар (беш) — 20-20 рубль.

Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетанжы-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун оралдакчыларын 2-35-24, 2-31-75 харыскалгалыг секретарынын 2-23-55, секретариатын 2-23-35, партияжы шыдыра болгаш совет тургузгү кидилтерин 2-37-13, пропаганда кидилтерин 2-31-75, культура кидилтерин 2-23-54, колдз ажал-гы кидилтерин 2-21-47, үлгүлүг кидилтерин 2-31-75, чага кидилтерин 2-41-27, информация кидилтерин 2-20-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтериян 2-12-45, солум келбей барганда 2-32-75 телефонче доларга.

Тираж 18855. Чамгы № 74. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР